

J.M. Coetzee
De kinderjaren van Jezus

Vertaling
Peter Bergsma

Cossee
Amsterdam

De vertaler ontving voor deze vertaling een werkbeurs van het
Vlaams Fonds voor de Letteren.

Oorspronkelijke titel *The Childhood of Jesus*

© 2013 J.M. Coetzee

Met toestemming van Peter Lampack Agency, Inc. New York

Nederlandse vertaling © 2013 Peter Bergsma

en Uitgeverij Cossee BV, Amsterdam

Omslagillustratie © Johann Eduard Ihlée, *Knabenporträt*

(Museumslandschaft Hessen Kassel)

Boekomslag Marry van Baar

Foto auteur © Hollandse Hoogte

Typografie binnenwerk Adriaan de Jonge

Druk HooibergHaasbeek, Meppel

ISBN 978 90 5936 388 5 | NUR 302

HOOFDSTUK I

De man bij de poort wijst hen op een laag, vormeloos gebouw halverwege. 'Als jullie haast maken,' zegt hij, 'kunnen jullie je melden voordat ze hun deuren voor de rest van de dag sluiten.'

Ze maken haast. '*Centro de Reubicación Novilla*' staat er op het bord. *Reubicación*: wat betekent dat? Geen woord dat hij heeft geleerd.

Het kantoor is groot en leeg. Warm ook – nog warmer dan buiten. Aan de andere kant strekt een houten balie zich uit over de hele breedte van het vertrek, opgedeeld door matglazen ruiten. Tegen de muur een rij archiefladen van gelakt hout.

Boven een van de hokjes tussen glas hangt een bord: *Re-cién Llegados*, zwart gesjablonerde woorden op een rechthoekig stuk karton. De baliebediende, een jonge vrouw, begroet hem met een glimlach.

'Goedendag,' zegt hij. 'Wij zijn nieuwkomers.' Hij spreekt de woorden langzaam uit, in het Spaans dat hij met moeite onder de knie heeft gekregen. 'Ik ben op zoek naar werk, ook naar een plek om te wonen.' Hij pakt de jongen onder zijn oksels en tilt hem op zodat ze hem goed kan zien. 'Ik heb een kind bij me.'

Het meisje pakt de hand van de jongen. 'Hallo, jongeman!' zegt ze. 'Is hij uw kleinzoon?'

'Niet mijn kleinzoon, niet mijn zoon, maar ik ben verantwoordelijk voor hem.'

‘Een plek om te wonen.’ Ze werpt een blik op haar papieren. ‘We hebben een kamer vrij hier in het Centrum die u kunt gebruiken terwijl u naar iets beters zoekt. Luxe is het niet, maar dat vindt u misschien niet erg. Wat werk betreft, laten we daar morgenochtend naar kijken – u ziet er moe uit, u wilt vast wel uitrusten. Komt u van ver?’

‘We zijn de hele week onderweg geweest. We komen uit Belstar, uit het kamp. Bent u bekend met Belstar?’

‘Ja, ik ken Belstar goed. Ik ben zelf via Belstar gekomen. Heeft u daar uw Spaans geleerd?’

‘We hebben zes weken lang elke dag les gehad.’

‘Zes weken? Dan boft u. Ik was drie maanden in Belstar. Ik ging er bijna dood van verveling. Het enige wat me op de been hield waren de Spaanse lessen. Had u toevallig les van señora Piñera?’

‘Nee, wij hadden les van een man.’ Hij aarzelt. ‘Mag ik iets anders te berde brengen? Mijn jongen’ – hij werpt een blik op het kind – ‘voelt zich niet goed. Dat komt deels doordat hij van streek is, van streek en in de war, en niet goed gegeten heeft. Hij vond het eten in het kamp vreemd, niet lekker. Kunnen we ergens een fatsoenlijke maaltijd krijgen?’

‘Hoe oud is hij?’

‘Vijf. Dat is de leeftijd die hem is toegeschreven.’

‘En u zegt dat hij niet uw kleinzoon is.’

‘Niet mijn kleinzoon, niet mijn zoon. Wij zijn geen familie. Hier’ – hij haalt de twee toegangspassen uit zijn zak en reikt ze aan.

Ze bekijkt de passen. ‘Zijn deze in Belstar uitgegeven?’

‘Ja. Daar hebben ze ons onze namen gegeven, onze Spaanse namen.’

Ze buigt zich over de balie. ‘David – dat is een mooie naam,’ zegt ze. ‘Ben je blij met je naam, jongeman?’

De jongen kijkt haar strak aan maar geeft geen antwoord. Wat ziet ze? Een mager, bleek kind dat een tot de hals dichtgeknoopte wollen jas draagt, een grijze korte broek tot over zijn knieën, zwarte rijglaarzen over wollen sokken en een stoffen pet die scheef staat.

‘Vind je die kleren niet erg warm? Wil je je jas uittrekken?’

De jongen schudt zijn hoofd.

Hij komt tussenbeide. ‘Die kleren komen uit Belstar. Hij heeft ze zelf uitgekozen, uit wat ze te bieden hadden. Hij is er erg aan gehecht geraakt.’

‘Ik begrijp het. Ik vroeg het omdat hij een beetje warm gekleed lijkt voor een dag als vandaag. Ik zeg het toch maar even: we hebben hier in het Centrum een depot waar mensen kleren doneren waar hun kinderen uit zijn gegroeid. Doordeweeks is het elke ochtend open. Daar kunt u gerust iets uitzoeken. U heeft er meer keus dan in Belstar.’

‘Dank u.’

‘Ook kunt u, zodra u alle benodigde formulieren hebt ingevuld, geld krijgen op vertoon van uw pas. U heeft recht op een verblijfsvergoeding van vierhonderd reaal. De jongen ook. Vierhonderd ieder.’

‘Dank u.’

‘Dan laat ik u nu uw kamer zien.’ Ze buigt zich over en fluistert iets tegen de vrouw achter de aangrenzende balie, de balie met *Trabajos* erboven. De vrouw trekt een la open, rommelt erin, schudt haar hoofd.

‘Probleempje,’ zegt het meisje. ‘We hebben de sleutel van uw kamer blijkbaar niet. Die zal wel bij de opzichter van het gebouw liggen. De opzichter heet señora Weiss. Ga naar Gebouw C. Ik zal een kaartje voor u tekenen. Als u señora Weiss vindt, vraag haar dan u de sleutel van C-55 te geven. Zeg haar dat Ana van het hoofdkantoor u heeft gestuurd.’

‘Zou het niet makkelijker zijn ons een andere kamer te geven?’

‘C-55 is helaas de enige kamer die vrij is.’

‘En eten?’

‘Eten?’

‘Ja. Kunnen we ergens wat eten?’

‘Nogmaals, praat met señora Weiss. Die zal u wel kunnen helpen.’

‘Dank u. Eén laatste vraag: zijn er hier organisaties die gespecialiseerd zijn in het bij elkaar brengen van mensen?’

‘Het bij elkaar brengen van mensen?’

‘Ja. Er zijn vast veel mensen die familieleden zoeken. Zijn er organisaties die families bij elkaar helpen brengen – families, vrienden, geliefden?’

‘Nee, van zo’n organisatie heb ik nog nooit gehoord.’

Deels omdat hij moe en gedesoriënteerd is, deels omdat het kaartje dat het meisje voor hem heeft getekend niet duidelijk is, deels omdat er geen wegwijzers zijn, duurt het een hele tijd voordat hij Gebouw C en het kantoor van señora Weiss vindt. De deur is dicht. Hij klopt. Er komt geen reactie.

Hij houdt een voorbijganger aan, een piepklein vrouwtje met een puntig muizengezicht in het chocoladekleurige uniform van het Centrum. ‘Ik ben op zoek naar señora Weiss,’ zegt hij.

‘Die is er niet,’ zegt de jonge vrouw, en als hij het niet begrijpt: ‘Ze is er vandaag niet meer. Kom morgenochtend maar terug.’

‘Dan kunt u ons misschien helpen. We zijn op zoek naar de sleutel van kamer C-55.’

De jonge vrouw schudt haar hoofd. ‘Sorry, ik ga niet over de sleutels.’

Ze lopen terug naar het *Centro de Reubicación*. De deur zit op slot. Hij tikt op het glas. Binnen is geen teken van leven. Hij tikt opnieuw.

‘Ik heb dorst,’ jammert de jongen.

‘Nog even volhouden,’ zegt hij. ‘Ik zal een kraan zoeken.’

Het meisje, Ana, verschijnt om de zijkant van het gebouw. ‘Heeft u geklopt?’ vraagt ze. Weer is hij getroffen: door haar jeugdigheid, door de gezonde frisheid die ze uitstraalt.

‘Señora Weiss is kennelijk naar huis gegaan,’ zegt hij. ‘Kunt u niet iets doen? Heeft u geen – hoe noem je dat? – geen *llave universal* om onze kamer open te maken?’

‘*Llave maestra*. Een *llave universal* bestaat niet. Als we een *llave universal* hadden, zouden al onze problemen voorbij zijn. Nee, señora Weiss is de enige met een *llave maestra* voor Gebouw C. Heeft u misschien een vriend bij wie u vannacht kunt logeren? Dan kunt u morgenochtend terugkomen en met señora Weiss praten.’

‘Een vriend bij wie we kunnen logeren? We zijn hier zes weken geleden aan wal gekomen, sindsdien hebben we in een tent gewoond in een kamp in de woestijn. Hoe kunt u verwachten dat we hier vrienden hebben bij wie we kunnen logeren?’

Ana fronst. ‘Ga naar de hoofdboort,’ beveelt ze. ‘Wacht op me buiten de poort. Ik zal zien wat ik kan doen.’

Ze gaan de poort door, steken de straat over en gaan in de schaduw van een boom zitten. De jongen vlijt zijn hoofd tegen zijn schouder. ‘Ik heb dorst,’ klaagt hij. ‘Wanneer ga je een kraan zoeken?’

‘Sst,’ zegt hij. ‘Luister naar de vogels.’

Ze luisteren naar de vreemde vogelzang, voelen de vreemde wind op hun huid.

Ana komt tevoorschijn. Hij staat op en wuift. De jongen

komt ook overeind, armen stram langs zijn zij, duimen in zijn vuisten geklemd.

‘Ik heb wat water voor uw zoon meegebracht,’ zegt ze. ‘Hier, David, drink.’

Het kind drinkt, geeft de beker aan haar terug. Ze stopt hem in haar tas. ‘Was dat lekker?’ vraagt ze.

‘Ja.’

‘Mooi. Nou, volg me maar. Het is een flink eind lopen, maar beschouw dat maar als lichaamsbeweging.’

Met grote, snelle passen loopt ze over het pad door het park. Een aantrekkelijke jonge vrouw, onmiskenbaar, al flatteren de kleren die ze draagt haar niet bepaald; een donkere, vormeloze rok, een witte blouse die nauw om de hals sluit, platte schoenen.

In zijn eentje zou hij haar wel kunnen bijhouden, maar met het kind in zijn armen niet. Hij roept: ‘Alstublieft – niet zo snel!’ Ze slaat geen acht op hem. Op steeds grotere afstand volgt hij haar het park door, een straat over, nog een straat over.

Voor een smal, onopvallend huis blijft ze staan wachten. ‘Hier woon ik,’ zegt ze. Ze doet de voordeur van het slot. ‘Kom maar mee.’

Ze gaat hen voor door een schemerige gang, door een achterdeur, een gammele houten trap af, een tuintje in dat is overwoekerd door gras en onkruid, aan twee kanten omsloten door een houten schutting en aan de derde door harmonicagaas.

‘Ga zitten,’ zegt ze, wijzend op een roestige gietijzeren stoel die half door gras is overdekt. ‘Ik haal wat te eten voor jullie.’

Hij heeft geen zin om te zitten. Hij en de jongen wachten bij de deur.

Het meisje komt weer tevoorschijn met een bord en een

kan. In de kan zit water. Op het bord liggen vier sneden brood die besmeerd zijn met margarine. Het is precies wat ze als ontbijt hebben gekregen bij de liefdadigheidspost.

‘Als nieuwkomer moet u volgens de wet op een goedgekeurd adres worden ondergebracht, of anders in het Centrum,’ zegt ze. ‘Maar het is niet erg als u uw eerste nacht hier doorbrengt. Omdat ik in het Centrum werk, kunnen we aanvoeren dat mijn huis als een goedgekeurd adres telt.’

‘Dat is heel vriendelijk van u, heel genereus,’ zegt hij.

‘In die hoek daar liggen nog wat resten bouw materiaal.’ Ze wijst. ‘U kunt een schuilplaats voor uzelf bouwen. Zal ik u maar uw gang laten gaan?’

Hij staart haar aan, onthutst. ‘Ik weet niet zeker of ik het begrijp,’ zegt hij. ‘Waar zullen we precies de nacht doorbrengen?’

‘Hier.’ Ze wijst op de tuin. ‘Ik kom zo direct terug om te zien hoe het opschiet.’

De bouwmaterialen in kwestie zijn een stuk of vijf platen gegalvaniseerd ijzer, hier en daar doorgeroest – oude dakbedekking ongetwijfeld – en wat losse stukken timmerhout. Is dit een test? Bedoelt ze echt dat hij en het kind in de open lucht moeten slapen? Hij wacht op haar belofde terugkeer, maar ze komt niet. Hij probeert de achterdeur: die zit op slot. Hij klopt: er komt geen reactie.

Wat is er aan de hand? Staat ze achter de gordijnen, om te zien hoe hij zal reageren?

Ze zijn geen gevangenen. Het zou een koud kunstje zijn over het gaas te klimmen en ervandoor te gaan. Moeten ze dat doen; of moet hij afwachten wat er nu zal gaan gebeuren?

Hij wacht. Tegen de tijd dat ze weer tevoorschijn komt, gaat de zon onder.

‘U heeft niet veel gedaan,’ merkt ze op, fronsend. ‘Hier.’ Ze overhandigt hem een fles water, een handdoek, een rol wc-papier; en, als hij haar vragend aankijkt: ‘Niemand zal u zien.’

‘Ik heb me bedacht,’ zegt hij. ‘We gaan terug naar het Centrum. Er is vast wel een openbare ruimte waar we de nacht kunnen doorbrengen.’

‘Dat kan niet. De poorten van het Centrum zijn dicht. Ze gaan om zes uur dicht.’

Geërgerd beent hij naar de stapel dakplaten, trekt er twee uit en zet ze in een hoek tegen de houten schutting. Hij doet hetzelfde met de derde en vierde plaat en maakt zo een primitief afdak. ‘Had u dit voor ons op het oog?’ zegt hij, zich naar haar omdraaiend. Maar ze is weg.

‘Hier gaan we vannacht slapen,’ zegt hij tegen de jongen. ‘Het wordt een avontuur.’

‘Ik heb honger,’ zegt de jongen.

‘Je hebt je brood niet opgegeten.’

‘Ik lust geen brood.’

‘Nou, je zult eraan moeten wennen, want het is het enige wat er is. Morgen zullen we wat beters zoeken.’

Wantrouwig pakt de jongen een snee brood en knabbelt eraan. Zijn nagels, ziet hij, zijn zwart van het vuil.

Terwijl het laatste daglicht afneemt, gaan ze in hun schuilplaats liggen, hij op een bed van onkruid, de jongen in de holte van zijn arm. Algauw slaapt de jongen, met zijn duim in zijn mond. Bij hemzelf wil de slaap maar langzaam komen. Hij heeft geen jas; na een tijdje begint de kou door zijn lichaam omhoog te kruipen; hij begint te rillen.

Het is niet erg, het is alleen maar koud, je gaat er niet dood van, zegt hij tegen zichzelf. De nacht zal voorbijgaan, de zon zal opkomen, de dag zal aanbreken. Als er maar geen kruipende insecten zijn. Kruipende insecten wordt te veel.

Hij slaapt.

In de vroege uurtjes wordt hij wakker, stijf, gepijnigd door de kou. Woede welt in hem op. Waarom deze zinloze ellende? Hij kruipt de schuilplaats uit, loopt op de tast naar de achterdeur en klopt aan, eerst discreet, dan luider en luider.

Boven gaat een raam open: in het maanlicht kan hij vaag het gezicht van het meisje ontwaren. 'Ja?' zegt ze. 'Is er iets mis?'

'Er is van alles mis,' zegt hij. 'Het is hier koud. Wilt u ons alstublieft het huis binnenlaten?'

Er volgt een lange pauze. Dan zegt ze: 'Wacht.'

Hij wacht. Dan zegt haar stem: 'Hier.'

Er landt iets bij zijn voeten: een deken, niet al te groot, in vieren gevouwen, gemaakt van ruwe stof, ruikend naar kamfer.

'Waarom behandelt u ons zo?' roept hij. 'Als vuil?'

Het raam klappt dicht.

Hij kruipt de schuilplaats weer in, wikkelt de deken om zichzelf en het slapende kind.

Hij wordt gewekt door het kabaal van zingende vogels. De jongen, nog vast in slaap, ligt met zijn rug naar hem toe, zijn pet onder zijn wang. Zijn eigen kleren zijn vochtig van de dauw. Hij doezelt weer weg. De volgende keer dat hij zijn ogen opendoet staat het meisje op hem neer te staren. 'Goedemorgen,' zegt ze. 'Ik heb wat ontbijt voor jullie meegenomen. Ik moet zo direct weg. Als jullie klaar zijn, laat ik jullie eruit.'

'Laat u ons eruit?'

'Laat ik jullie eruit via het huis. Maak voort, alstublieft. Vergeet niet de deken en de handdoek mee naar binnen te nemen.'

Hij wekt het kind. 'Kom,' zegt hij, 'tijd om op te staan. Tijd om te ontbijten.'

Ze plassen naast elkaar in een hoek van het tuintje.

Het ontbijt blijkt uit nog meer brood en water te bestaan. Het kind trekt er zijn neus voor op; zelf heeft hij geen honger. Hij laat het blad onaangeroerd op de traptree staan. 'We zijn klaar om te gaan,' roept hij.

Het meisje gaat hen via het huis voor naar de lege straat. 'Tot ziens,' zegt ze. 'U mag vanavond terugkomen, als dat nodig is.'

'En de kamer in het Centrum dan die u heeft beloofd?'

'Als de sleutel niet te vinden is, of als de kamer in de tussentijd bezet is, kunnen jullie hier weer slapen. Tot ziens.'

'Een ogenblik. Kunt u ons aan wat geld helpen?' Tot dusver heeft hij niet hoeven bedelen, maar hij weet niet tot wie hij zich anders moet wenden.

'Ik heb gezegd dat ik u zou helpen, ik heb niet gezegd dat ik u van geld zou voorzien. Daarvoor moet u naar de kantoren van de *Asistencia Social* gaan. U kunt een bus naar de stad nemen. Zorg dat u uw pas bij u heeft, en uw verblijfspapieren. Daarmee kunt u uw herhuisvestingsvergoeding krijgen. Of anders kunt u werk zoeken en om een voorschot vragen. Ik ben vanochtend niet in het Centrum, ik heb vergaderingen, maar als u daarheen gaat en tegen ze zegt dat u werk zoekt en *un vale* wilt, zullen ze weten wat u bedoelt. *Un vale*. Nu moet ik er echt vandoor.'

Het pad dat hij en de jongen volgen door het lege park blijkt het verkeerde te zijn; tegen de tijd dat ze het Centrum bereiken staat de zon al hoog aan de hemel. Achter de balie met *Trabajos* zit een vrouw van middelbare leeftijd met een streng gezicht en haar dat over haar oren is getrokken en van achteren strak bijeengebonden.

'Goedemorgen,' zegt hij. 'Wij hebben ons gisteren aangemeld. Wij zijn nieuwkomers, en ik ben op zoek naar werk. Ik begrijp dat u mij *un vale* kunt geven.'

‘*Vale de trabajo,*’ zegt de vrouw. ‘Toon me uw pas.’

Hij geeft haar zijn pas. Ze bekijkt hem, geeft hem terug. ‘Ik zal een *vale* voor u uitschrijven, maar over het soort werk dat u wilt doen moet u zelf beslissen.’

‘Heeft u een suggestie waar ik moet beginnen? Dit is voor mij onbekend terrein.’

‘Probeer de haven,’ zegt de vrouw. ‘Daar zijn ze gewoonlijk op zoek naar arbeiders. Neem bus 29. Die vertrekt elk halfuur bij de hoofdpoort.’

‘Ik heb geen geld voor de bus. Ik heb helemaal geen geld.’

‘De bus is gratis. Alle bussen zijn gratis.’

‘En een plek om te wonen? Mag ik de kwestie van een plek om te wonen te berde brengen? De jongedame die gisteren dienst had, Ana heet ze, heeft een kamer voor ons gereserveerd, maar daar konden we niet in.’

‘Er zijn geen kamers vrij.’

‘Er was gisteren een kamer vrij, kamer C-55, maar de sleutel was zoek. De sleutel zou bij señora Weiss zijn.’

‘Daar weet ik niets van. Kom vanmiddag maar terug.’

‘Kan ik señora Weiss spreken?’

‘Er is vanochtend een stafvergadering. Señora Weiss is bij de vergadering. Vanmiddag is ze er weer.’